

بررسی تصاویر چاپ شده بر
روی کارتهای پستی رسمی
ایران

دوره قاجار

ویلیام هاروتیونیان ۱۳۸۷

بررسی تصاویر چاپ شده بر روی کارت های پستی رسمی ایران

ارسال کارتهای پستی از حدود سال ۱۸۷۳ میلادی در جهان متداول گردید. کارتهای پستی که توسط بدنه دولت به چاپ رسیده با واژه **Postal Card** که در رو یا پشت کارت ها چاپ شده است مشخص است معمولاً مبلغی بابت هزینه پستی از طرف مقامات دریافت می شود که به صورت چاپ تمبر یا روشهای دیگر در روی این نوع کارت ها مشخص است. بطور کلی کارتهای پستی که با واژه **Post Card** به چاپ می رسند معمولاً توسط بخش خصوصی و بدون پیش پرداخت پستی عرضه می شوند.

در ایران انتشار کارت های پستی که روی آنها تمبر چاپ شده است از زمان ناصرالدین شاه چون سایر کشور های اروپایی متداول و مورد استقبال مردم و مخصوصاً خارجیان مقیم ایران قرار گرفت.

در سال ۱۸۷۶ میلادی همزمان با فروش تمبر هایی با تصویر ناصرالدین شاه قاجار کارت پستال چاپ روسیه با آرم روسیه تزاری و نوشته به زبان روسی که روی آن تمبر ۲ شاهی و نصف تمبر یک شاهی از تمبر های مذکور الصاق شده بود در معرض فروش قرار گرفت مصرف این کارتها بعد از اول آوریل ۱۸۷۶ در ایران متداول گردید.

سری دوم کارت پستالهای بدون تمبر با نام ایران به زبان فرانسه و آرم دولتی شیر و خورشید می باشد. اولین کارت پستال رسمی ناصرالدین شاه در سال ۱۸۷۹ توسط اداره پست دولت ایران منتشر شده است. روی کارتهای دولتی ایران عبارت ورقه پستی ایران معادل **Postal Card** و عبارت فرانسه **Carte Postale de Perse** به چاپ رسیده است.

در سال ۱۹۰۳ میلادی کارت پستال های رسمی تمبر دار که در پشت آنها تصاویر مختلف به چاپ رسیده بود در چاپخانه انشده و پسران در هارلم هلند در صفحات ۳۲ یا ۶۴ عددی در چهار رنگ سیاه، سبز، آبی و قرمز قهوه ای همراه با حاشیه خاکستری در دور تصاویر در تیراژ ۶۴۰۰۰ قطعه به چاپ رسید. این کارتها در تاریخ ۲۹ آوریل ۱۹۰۳ (مصادف با ۹ اردیبهشت ۱۲۸۲ شمسی) تحویل مقامات ایران داده شده اند.*

• تصاویر پشت کارت ها در سه حالت به چاپ رسیده اند.

۱. تصاویر به صورت عمودی

۲. تصاویر به صورت افقی

۳. یک تصویر افقی یک تصویر عمودی

توضیحات تصاویر به دو زبان فرانسه و آلمانی نوشته شده اند.

تعداد انواع تصاویر این مجموعه کارت پستال ها را ۶۵ قطعه ذکر کرده است

* نوین فرح بخش، فریدون: مجموعه کارت پستال های، کارت پستال های عکس دار

تصاویر در پشت کارت پستال ها عبارتند از:

الف) تصویر بصورت عمودی

۱. کوه دماوند
۲. باغ مسجد در کرمان
۳. قالیبافی در لرستان
۴. تندیس پیکار آدم و حیوان
۵. تخت جمشید
۶. چیدن انگور در رشت
۷. خرابه های ری
۸. زن کلیمی در سلماس
۹. قالیبافی در سلطان آباد (اراک)
۱۰. الماس در قصر تهران
۱۱. تخت طاووس در تهران
۱۲. دختر عرب
۱۳. زن ارمنی با بچه در گهواره
۱۴. زن مسیحی
۱۵. درویش با ریش
۱۶. درویش با سیبل
۱۷. درویش با کشکول
۱۸. داروخانه
۱۹. شکار عقاب
۲۰. زن کلیمی
۲۱. دختر کلیمی
۲۲. دکتر کلیمی
۲۳. آرامگاه زرتشتی
۲۴. انش افروز پارسی

ب) تصویر افقی

۲۵. پل نزدیک رشت
۲۶. درخت ۲۳۰۰ ساله کرمان
۲۷. آتش افروز در کرمان
۲۸. باغ در کرمان
۲۹. مسجد در کرمان
۳۰. طاق بستان در کرمانشاه
۳۱. طاق بستان در کرمانشاه
۳۲. برداشت خرمن
۳۳. تخت جمشید
۳۴. قصر داریوش

۳۵. تخت جمشید

۳۶. بازار رشت
 ۳۷. مغازه در رشت
 ۳۸. مسجد رشت
 ۳۹. ابریشم بافی در رشت
 ۴۰. محل تولد طوبیا
 ۴۱. فامیل کلیمی در سلماس
 ۴۲. تریاک کاران در شیراز
 ۴۳. رود خانه سپید رود
 ۴۴. میوه فروشی در تهران
 ۴۵. تخت مرمر در قصر تهران
 ۴۶. فروشنده ابریشم
 ۴۷. دروازه تهران
 ۴۸. جاده شیراز- کازرون
- ج) دو تصویر یکی عمودی و دیگری افقی**
۴۹. زن کرد- منازل بوشهر
 ۵۰. سرباز ظل السلطان
 ۵۱. زن عرب- پل کرج
 ۵۲. سه پادشاه ساسانی- دو پادشاه ساسانی
 ۵۳. درویش - تخت جمشید
 ۵۴. تخت جمشید
 ۵۵. آرامگاه داریوش- تخت جمشید
 ۵۶. پادشاه ساسانی
 ۵۷. تخت جمشید - خرابه های ری
 ۵۸. قهوه چی کاروان- کاروان در راه رشت
 ۵۹. زن کرد از سلماس
 ۶۰. زن پارسی - باغ شاه در ساری
 ۶۱. زن کلیمی در سنندج - پل ملا رفیع در رشت
 ۶۲. درویش - کرد سنندج
 ۶۳. زن کرد - کرد سنندج
 ۶۴. قالیبافی در سلطان آباد_ پل اصفهان
 ۶۵. درویش - باغ در تهران

با بررسی تصاویر کارت ها می توان نتیجه گرفت که تصاویر علاوه بر مناطق باستانی و دیدنی ایران آن زمان مانند تخت جمشید، تخت مرمر، کوه دماوند، قصر داریوش، شامل تصاویر مردم شناسی و زندگی اجتماعی مردم ایران آن روزگار هم می باشند؛ مانند قالیبافی، چیدن انگور، درویش، زن ارمنی با بچه و ابریشم بافی که می توان رویکردی مدرن به زندگی مردم عادی و فضاهای شهری و روستایی در عکس مشاهده کرد.

در میان عکس های چاپ شده به تصاویر زنان البته عمدتاً از اقلیتهای مذهبی و قومی نیز پرداخته شده است که یا به صورت پرتره یا در حال کار کردن نشان داده می شوند و از آنجایی که این عکس ها در زمان قاجار توسط عکاسان ارمنی یا خارجیان مقیم ایران گرفته شده اند؛ مسلماً دسترسی به این گروه از عکس ها

برای سفارش دهندگان کارت‌ها آسانتر بوده است. در نتیجه در انتخاب تصاویر برای چاپ در پشت ورقه‌های پستی مورد انتخاب قرار گرفته‌اند.

تصاویر پادشاه وقت یا عکس‌هایی از دربار و درباریان و جامعه خواص آن دوره در این مجموعه کارت‌های رسمی دیده نمی‌شوند. روندی مدرن که به زندگی عادی مردم و مسائل مورد علاقه آنها پرداخته است، در نوع انتخاب تصاویر قابل مشاهده است. با توجه به اینکه این کار تنها بصورت رسمی توسط مقامات دولتی سفارش و چاپ شده‌اند و روی کارتها نقش تمبر مظفر الدین شاه چاپ شده این نوع رویکرد قابل توجه است. همزمان با چاپ کارت پستال‌های رسمی، موسسات خصوصی آن دوره چون عبدالرحیم کاشانی و دیگران اقدام به چاپ ورقه‌های پستی متعددی از تصاویر مختلف نموده‌اند که بالصاق تمبر جداگانه جهت پرداخت هزینه پستی، مبادله آنها توسط مردم خصوصاً در دوره مشروطه و سلطنت احمد شاه قاجار متداول بود.

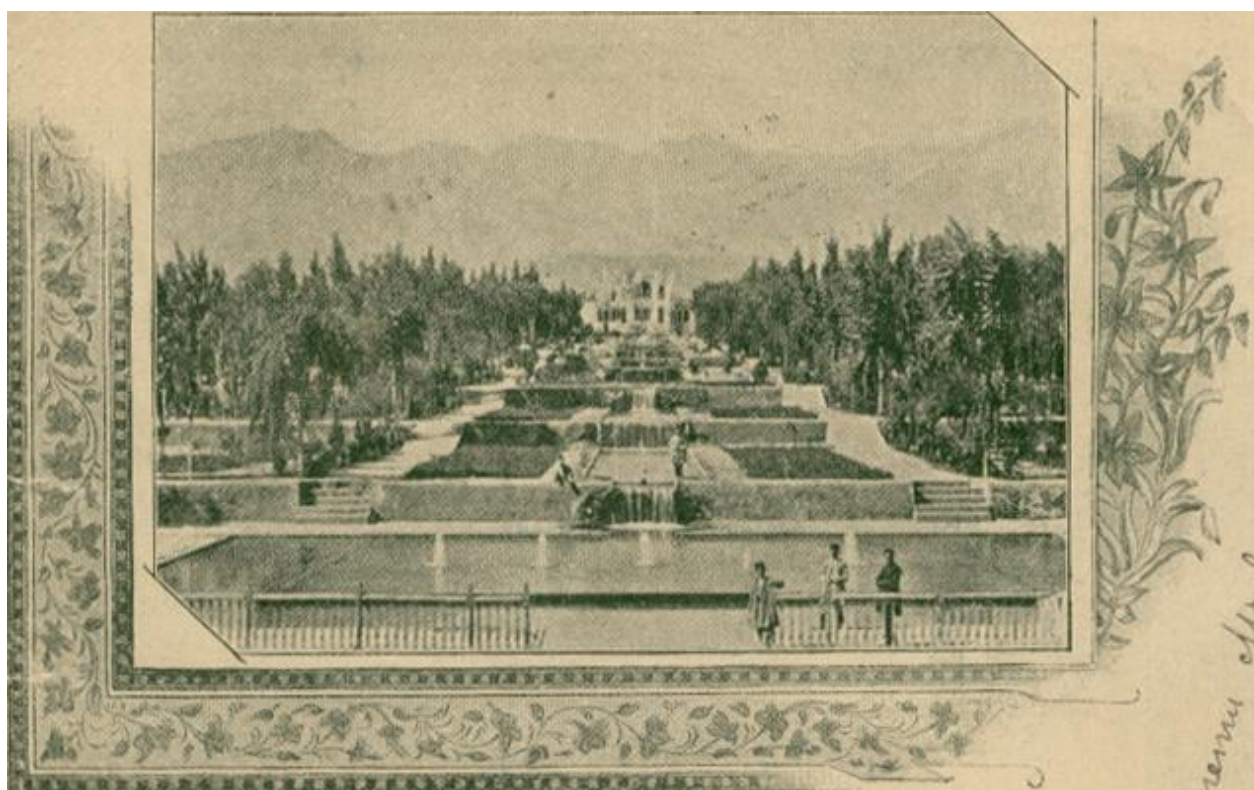
تصاویر چاپ شده روی کارتها علاوه بر مناظر، ساختمان‌ها و ابنیه تاریخی به رخدادهای سیاسی و وقایع اجتماعی زمان و زندگی روزمره مردم بطور عمده پرداخته است. این توجه به زندگی (زمان حال) مثلاً در دوره مشروطه که وقایع روزانه مثل تجمعات، اعدام‌ها و فعالان سیاسی را نشان می‌دهد یا پرداختن به کسب و کار و یا تصاویر تیپ‌نگاری از مردم و ابنیه که اکنون آثاری از آنها باقی نمانده است، توجه عکاسان هنرمند و انتخاب‌کنندگان تصاویر را به یک رویکرد مدرن و نه با نگاه به گذشته نشان می‌دهد.

این نوع دید خاص که همزمان با ورود عکاسی به دنیای هنر در سر تا سر دنیا اثر گذار بوده است را می‌توان در فرهنگ تصویری ایران مشاهده کرد که در یک جامعه سنتی بسیار قابل توجه و اهمیت می‌باشد و نشان می‌دهد فرهنگ دیداری ایران دارای یک حالت پویا و باز است که به راحتی می‌تواند افکار جدید را در خود داخل و جذب نماید.

با مورد توجه قرار دادن اتفاقات آن زمان در تاریخ عکاسی در دنیای غرب تقریباً همزمان انتشار ورقه‌های پستی و مبادله گسترده آنها در ایران یعنی در سال ۱۹۰۷ استیگلیتس عکس معروف قسمت درجه سه کشتی که نوعی آغاز عکاسی مدرن محسوب می‌شود را ارائه داد که بر مبنی حرکت‌ها و رخدادها اجتماعی آن روز رخ می‌داد.

با مطالعه موضوعات عکس‌های ورقه‌های پستی مشاهده می‌شود، که به طیف وسیعی از تصاویر تجربه زیسته، هم پرداخته شده است. تصویر زنی نوازنده که به نوعی از حضور زنان در اجتماع حکایت می‌کند، مشاهده می‌شود. باید به این نکته توجه کرد که مبادله ورقه‌های پستی چون به صورت آزاد و از طریق شبکه پستی در گردش قرار می‌گرفت جنبه عمومی داشته و تصاویر چاپ شده روی آنها تصویر عمومی محسوب می‌شود و این نوع رویکرد در غیاب و یا محدودیت وسایل ارتباط جمعی آن دوره چون روزنامه یا مجله حائز اهمیت می‌باشد. در اینجا نیز رد پای سانسور مشاهده می‌شود، بنا به تصمیم مقامات دولتی قبل از فروش ورقه‌های پستی می‌باید مورد بررسی قرار گرفتند و بالصاق یک تمبر ۲ شاهی که مهمور به مهر **Control** بود اجازه فروش پیدا می‌کردند. مطلب دیگر اینکه در عکس‌هایی که در روی ورقه‌های پستی استفاده شده‌اند یک نوع نگاه جریان ناب‌گرا عکاسی کاملاً قابل مشاهده می‌باشد که وجود اطلاعات زیاد و وضوح خوب تصاویر از مشخصه آن می‌باشد.

به طور کلی مجموع عکس در مطالعات تاریخ عکس و عکاسی حائز اهمیت بسیار است. مجموعه عکس بر خلاف تک عکس یک نوع حرکت و سیاست را در فضای ذهنی بوجود می آورد و حضور مجازی گرد آورنده، مجموعه و ذهنیت او را مورد کند و کاو قرلر می دهند. به تصاویر ورقه های پستی ایران هم می توان به صورت مجموعه عکس نگاه کرد و از آنجاییکه مدارکی دال بر شناسایی دقیق سفارش دهندگان این مجموعه ها موجود نیست. افکار جمع آوری کننده و تولید کننده این مجموعه مهم تاریخ عکاسی ایران را مورد نقد و بررسی قرار داد.

1811
Téhéran - Façade de la Banque d'Angleterre à Téhéran
above square was held by Royalist troops during the recent revolution
To reach the office we had to pass through Orhis square.
Regards F. J. Lovell Tcheran 28-8-09.
BA PG 26

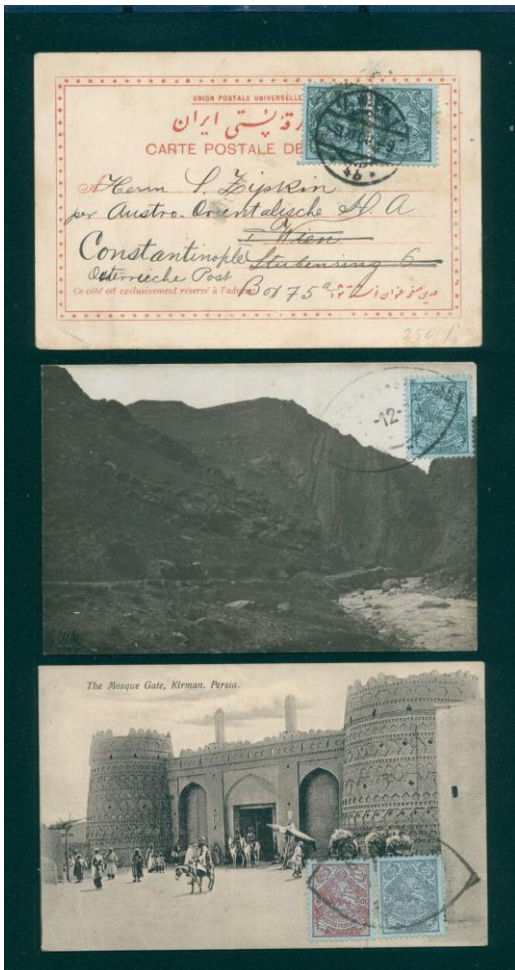

Types persans - Femme jouant de la balalaïka persane

1831

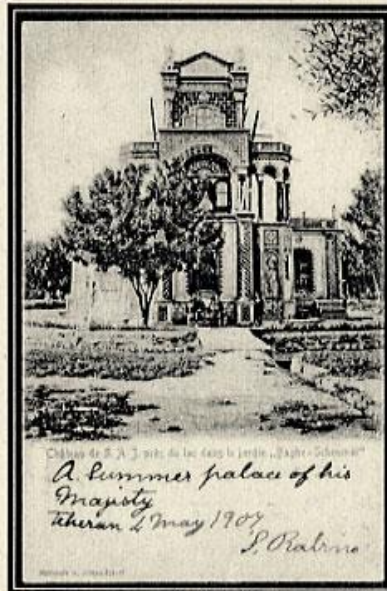

Postcard From Teheran to Transvaal, South Africa

1907 (4 May) – Picture postcard sent by S. Rabino of the Imperial Bank of Persia in Teheran to Klerksdorp, Transvaal, and redirected to Pretoria, South Africa, franked with a pair of Three Shahis (3ch) green, both with I.B.P. perfins (left stamp with reversed inverted perfins, mirror image of the right one) and a single Two Shahis (2ch) gray with **CONTRÔLE** overprint (Picture Postcard Postal Tax Fee), all tied by **TEHERAN 4/5** postmarks, with **KLERKSDORP 13 JUN 1907 TRANSVAAL** receiving postmark alongside.

Very scarce franking and unusual destination.

Inscription reads: A summer palace of his Majesty Teheran 4 May 1907, S. Rabino

CONTRÔLE

Postal tax handstamp applied on 2ch

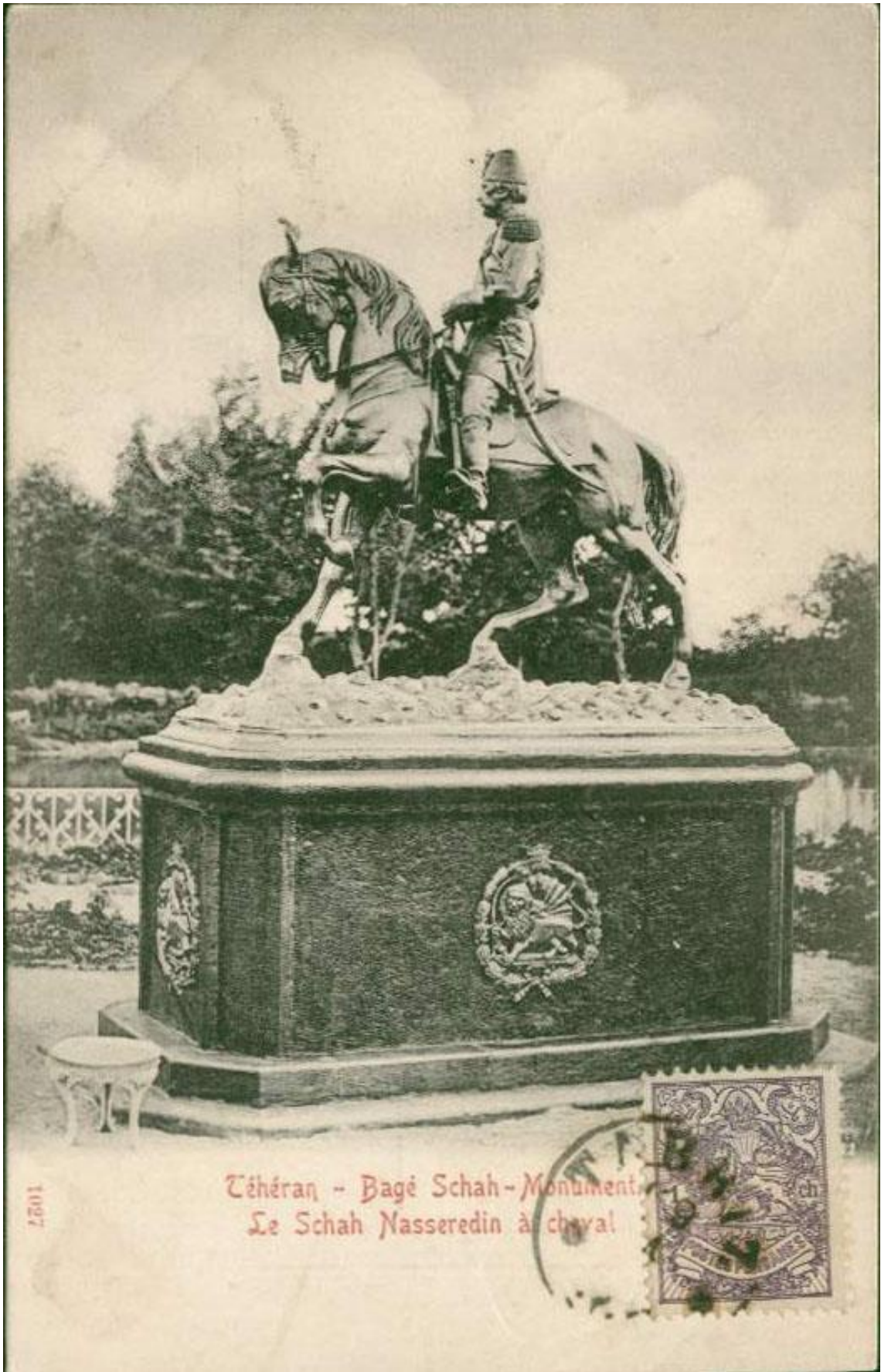
I.B.P. Perfins

Reversed & Inverted I.B.P. Perfins

I.B.P. Perfins

Showing that stamps were being folded and then I.B.P. perforations applied

Téhéran - Bagé Schah - Monument.
Le Schah Nasseredin à cheval.

1007

طهران دورنمای داخلی شمس العماره

Getz
26 avril 1916
G. Gaudin

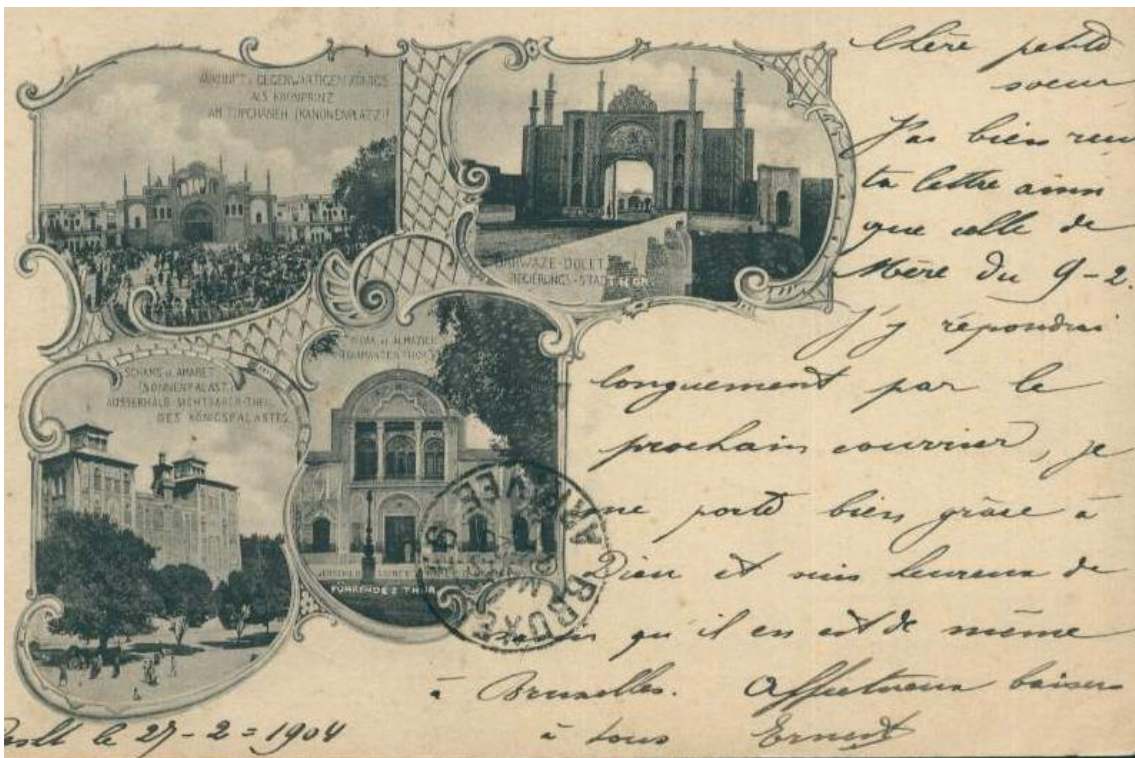

Vue de l'intérieur de Chamsol-jimaré (Palais Royal) Téhéran

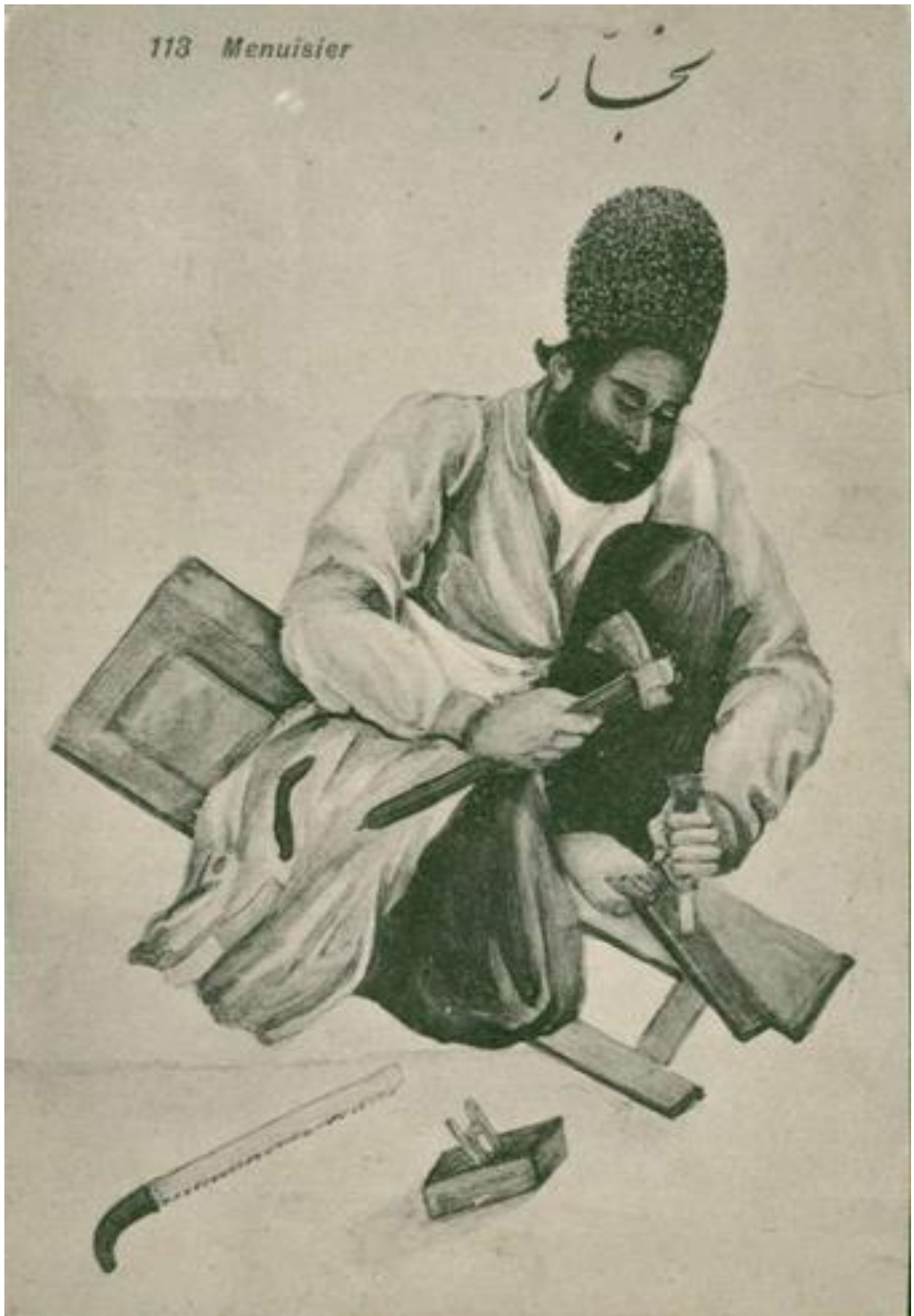
Mit der
wärmsten
Herzlichkeit
grüße ich Sie
in Teheran
für den
Erfolg Ihrer
Reise.
Ich bin
Ihr
ergebener
Diener
H. A. ...

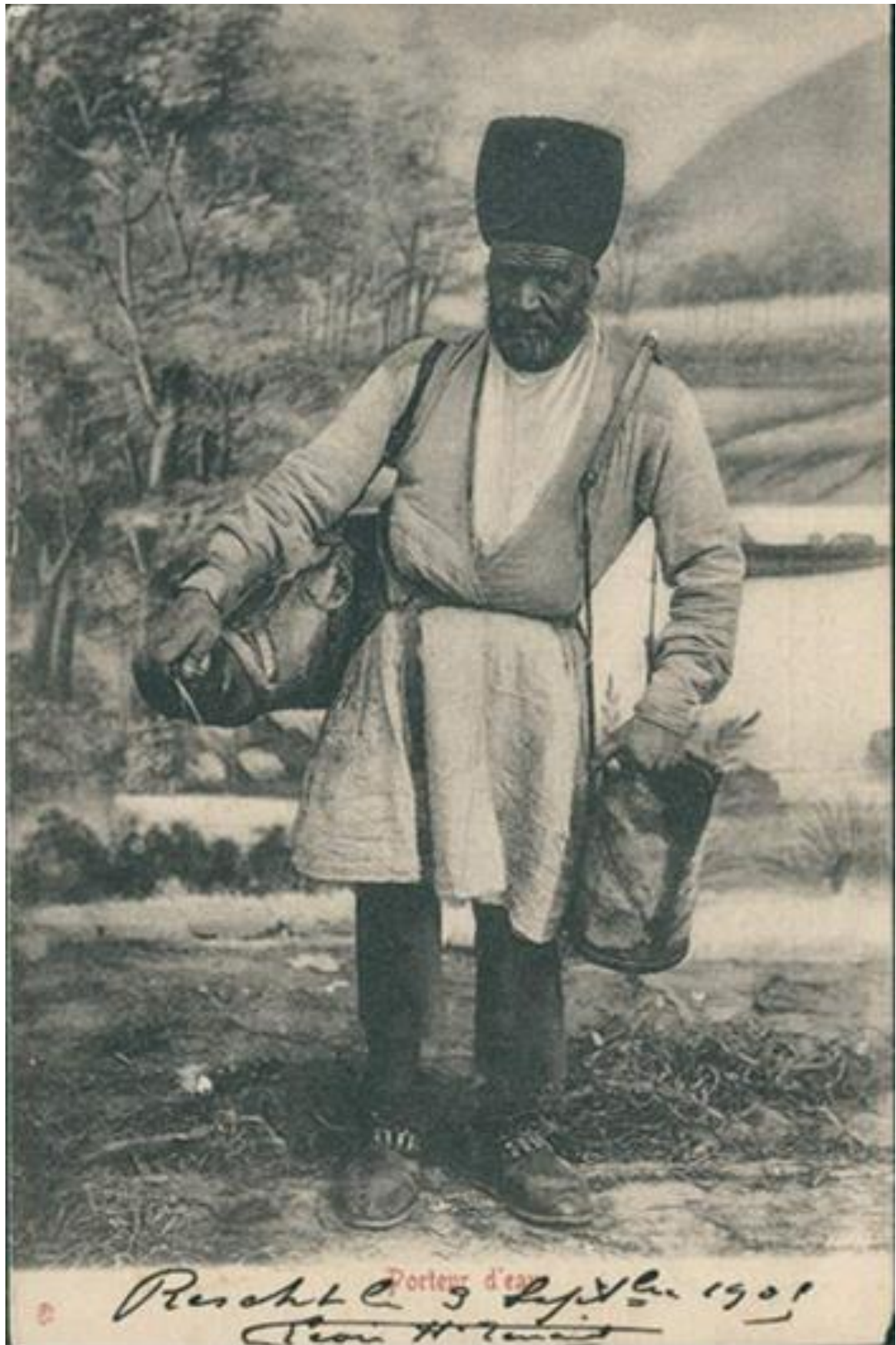
Teheran, 20. 2. 1901.

Chère petite
sœur
J'ai bien reçu
ta lettre ainsi
que celle de
Mère du 9-2.
J'y répondrai
longuement par le
prochain courrier, je
t'embrasse bien, grâce à
Dieu et suis heureux de
savoir qu'il en est de même
à Bernolles. Affectueux baisers
à tous
Ernest

coll. le 27-2-1904

Porteur d'eau
Rescht le 9 Sept^{bre} 1901
Jean H. [unclear]

منابع :

۱. عکاسنامه: سال اول، شماره اول اردیبهشت ۱۳۷۷
۲. عکاسنامه، سال سوم، شماره ۱۱، بهار و تابستان ۱۳۸۲، مقاله آلبوم یادگاری دکتر رضا شیخ
۳. فریدون نوین فرح بخش کارت پستال های رسمی عکسدار ۱۳۸۱
۴. مجموعم خصوصی ورقه های پستی دوره قاجار